

1. Nr inwentarza: 6013
2. Autor/rzy: Juliusz Słowacki
3. **Tytuł egzemplarza: Kordian**
4. Inne wersje tytułu (wg afisza):
5. Tytuł oryginalny:
6. Autor przekładu:
7. Współpraca (autor adaptacji):
8. Słowa kluczowe: Juliusz Słowacki, dramat romantyczny, Teatr Miejski w Krakowie, Teatr Miejski im. J. Słowackiego w Krakowie
9. Data, miejsce, rok wydania [druki]: Lwów, Nakładem Księgarni Gubrynowicza i Sphmidta, brw
10. Data utworzenia egzemplarza teatralnego: 1899
11. Typ zasobu: druk, egzemplarz teatralny
12. Oznaczenia, pieczęcie: Teatr Miejski w Krakowie, Biblioteka Teatru im. Juliusza Słowackiego w Krakowie
13. Noty (obsada, skreślenia): skreślenia i notatki ołówkiem czarnym, niebieskim, czerwonym, fioletowym, zielonym i brązowym, znaki suflersko-inspicjenckie z datami spektakli od 25.11.1899 r. do 23.03.1913 r., adnotacja: „Violetta”
14. Język: polski
15. Opis fizyczny: s. 152, 140 x 110 mm, afisz 4 III 1906 r. (podwójna obsada)
16. Lokalizacja oryginału: Archiwum Artystyczne i Biblioteka Teatru im. J. Słowackiego w Krakowie
17. Prawa: domena publiczna
18. Inscenizacje powiązane:
 - a) Teatr, scena: Teatr Miejski w Krakowie, dyr. Józef Kotarbiński
 - b) Data/y premier/y: prem. 25.11.1899
 - c) Reżyseria: Józef Kotarbiński (wg afisza); Ludwik Solski (wg rec. K. Tetmajera w „Głosie Narodu” 1899 nr 271)
 - d) Scenografia/kostiumy: nowe dekoracje S. Jasińskiego (w Obrazie II), J. Spitzziara oraz Kuryłasa i Przybytnowskiego (w obrazie III, IV i VII); kostiumy wykonane w pracowni teatralnej pod kierunkiem L. Rozwadowicza; „nowe rekwizyta”

e) Autor muzyki:

f) Obsada/y:

Obsada premiery 25 XI 1899 (wg afisza)

Mikołaj I – [Józef] Kotarbiński

Wielki Książę – [Władysław] Roman

Kordjan – [Michał] Tarasiewicz

Prezes spiskowych – [Ludwik] Solski

Grzegorz, stary sługa – [Leon] Sępowski

Książdz – [Antoni] Siemaszko

Weteran – [Juliusz] Jejde

Nieznajomy – [Andrzej] Mielewski

Spowiednik – [Michał] Przybyłowicz

Kuruta – [Ferdynand] Sarnowski

Pierwszy z ludu – [Bolesław] Zawierski

Drugi z ludu – [Marian] Jednowski

Trzeci z ludu – [Tadeusz] Skalski

Szewc – [Bolesław] Puchalski

Szlacheic – [Hipolit] Wójcicki

Szyldwach – [Rudolf] Segeny

I Młodzieniec – [Franciszek] Frączkowski

II Młodzieniec – [Grzegorz] Senowski

Grabarz – [Julian] Strycharski

Garbaty elegant – [imię nieust.] Moris

Laura – [Konstancja] Bednarzewska

Violetta – [Maria] Przybyłko / [Maria] Filippi-Mikorska

Matka – [Ludwika] Senowska

Osoby fantastyczne

Strach – [Maksymilian] Węgrzyn

Imaginacya – [Wanda] Siemaszkowa

Djabeł – [Bolesław] Puchalski

Widmo – [Franciszek] Frączkowski

Obsada z 4 III 1906 (wg afisza)

Mikołaj I – [Marian] Jednowski

W. Księżę – [Aleksander] Zelwerowicz

Kordian – [Michał] Tarasiewicz

Prezes spiskowych – [Marian] Andruszewski

Grzegorz, stary sługa – [Leon] Stępowski

Książd – [Adolf] Walewski

Weteran – [Stanisław] Bronicz

Nieznajomy – [Adam] Wiślański

Spowiednik – [Józef] Popławski

Kuruta – [imię nieust.] Bogdański

1. z ludu – [Leonard] Bończa

2. z ludu – [Bolesław] Zawierski

3. z ludu – [Maksymilian] Węgrzyn

Szewc – [Bolesław] Puchalski

Szlachcic – [Hipolit] Wójcicki

Szyldwach – [Józef] Nowicki

I Młodzieniec – [Juliusz] Osterwa

II Młodzieniec – [Jerzy] Leszczyński

Grabarz – [Juliusz] Jejde

Garbaty elegant – [Julian] Strycharski

Laura – [Władysława] Ordon-Sosnowska

Violetta – [Helena] Sulima

Matka – [Helena] Łazarewiczówna

Oficer [Józef] Rychter

Panna pokojowa – J[adwiga] Czechowska

Osoby fantastyczne

Strach – [Maksymilian] Węgrzyn

Imaginacja – [Helena] Arkawinówna

Diabeł – [Bolesław] Puchalski

Widmo – [Julian] Strycharski

g) Identyfikacja ingerencji (autorzy ingerencji, rodzaj – np. suflerskie, reżyserskie, inspicjenta): egzemplarz reżysera, egzemplarz inspicjenta; egzemplarz jest drukowanym wydaniem dramatu nakładem lwowskiej Księgarni Gubrynowicza i Schmidta [brak roku wydania]; na stronie przedtytułowej piórem (suflera lub inspicjenta) wypisane daty 45 spektakli danych w okresie od 25 XI 1899 do 2 VI 1906; w tekście na odwrocie ostatniej strony Prologu, wpisany piórem wykaz postaci (bez obsady); dalej liczne kreślenia, poprawki i dopiski ołówkiem, czerwoną, brązową i niebieską kredką, na wielu stronach wpisywane ołówkiem daty (przedstawień?), znaki inspicjenckie lub suflerskie oraz wskazówki inspicjenckie – wszystkie ingerencje świadczą o intensywnej eksploatacji egzemplarza w różnych okresach, niektóre wykreślone najpierw fragmenty później przywracano (dopiski „idzie”); na kilku stronach rysunki przedstawiające, być może, fragmenty scenografii; przy niektórych kwestiach dopisane ołówkiem nazwiska aktorów grających spiskowych, m.in. Senowski, Mast[alski], Górski, Now[akowski? Nowicki?], Puch[alski], a także korygowane imiona postaci (np. w miejsce skreślonego „Podchorążego” dopisywany konsekwentnie „Kordian”, zamiast „Cara” – „Mikołaj”). Pod zakończeniem i na kolejnych trzech stronach wpisane ołówkiem oraz niebieską lub czerwoną kredką, czasem bardzo trudno czytelne, daty przedstawień z lat 1900-1913 oraz czas trwania poszczególnych spektakli. Czytelność zakłócają też fantazyjne rysunki, zrobione chyba przez suflera (ozdobna winieta, profil mężczyzny i inne). Z uwagi na fakt, że egzemplarz eksploatowano przez wiele lat, trudno stwierdzić, które ingerencje odnoszą się do poszczególnych okresów.

h) Opis powiązanych inscenizacji:

Prapremiera *Kordiana* z 25 XI 1899 wzbudziła spore zainteresowanie. Tekst dramatu został znacznie uszczuplony – zrezygnowano m.in. z „Przygotowania” oraz ze sceny w Watykanie („zapewne dlatego tylko, ponieważ trudno byłoby dyrekcji w krótkim czasie wyszkolić odpowiednio... papugę” – pisał z przekąsem krytyk „Naprzodu” (1899 nr 49). Rudolf Starzewski („Czas” 1899 nr 272) nie miał wątpliwości, że postać tytułowa jest zarazem najważniejszą postacią dramatu i to od jej wykonawcy zależał przede wszystkim poziom spektaklu. Michał Tarasiewicz zagrał „bardzo inteligentnie, bardzo artystycznie, bardzo poetycznie”, łamiąc konwencję patetycznej ekspresji deklamatorskiej, koncentrując się za to na subtelnym rysunku psychologicznym. Zgodnie z duchem romantyzmu, był „sceptycznym i rozstrojonym” filozofem, a zarazem gotowym do wielkich czynów entuzjastą. „Niemoc woli i nerwowe porywy, zwątpienie i zapał – to dwa lejtmotywy charakteru i roli”, pisał krytyk, przepowiadając młodemu aktorowi „piękną przyszłość”. Zarazem jednak zwracał uwagę na zbyt silną redukcję roli Laury, co sprawiało, że grająca ją Konstancja Bednarzewska „niemal przestała istnieć” w spektaklu. W efekcie otoczenie *Kordiana* było jedynie tłem, choć role „grane były zupełnie poprawnie”. Starzewski uznał też, że nie wszystkie sceny zbiorowe wyreżyserowane były dość starannie: „Dobre pod kolumną Zygmunta, doskonale podczas rewii na placu Saskim, w scenie spisku nie miały dość ożywienia” i napięcia. Krótko mówiąc – inscenizacja miała pewne niedostatki, ale Starzewski chciał na przyszłość widzieć w *Kordianie* stałą pozycję żelaznego repertuaru krakowskiej sceny. Kazimierz Tetmajer („Głos Narodu” 1899 nr 271) uznał rolę

Tarasiewiczza za „wyborną”, dodając: „nie wiem, czy jest w Polsce aktor, któryby Kordiana potrafił zagrać lepiej, nie wyjmując najgłośniejszych”. On też wysoko ocenił pracę Jana Spitziera za dekoracje przedstawiające Mont Blanc i Plac Zamkowy („były wprost wspaniałe”). Nie dociekając powodu, dla którego dokonano w tekście znacznych skrótów, ubolewał, że „nie można było deklamować wszystkiego tak, jak poeta napisał”. Sceptyczny był za to Jerzy Żuławski, chwając wprawdzie samą myśl wystawienia *Kordiana*, ale wyraził opinię, że dramat dużo traci w scenicznej realizacji („Krytyka” 1909 r. 2 z. 3). Podobny pogląd miał recenzent „Naprzodu” (1899 nr 49), pisząc nie bez ironii, że Słowackiego „przykrojono, obcięto, oszlifowano go i okazał się porządnym człowiekiem – nie zawiódł, zrobił kasę”. Odnotowując fakt, że „publiczność tłumnie bieży do teatru na każde przedstawienia *Kordiana*”, podkreślał jednak „straszne ocenzenie” tekstu oraz – chyba nie całkiem sprawiedliwie – „nader marną obsadę ról [pomiń zupełnie wykonawcę roli tytułowej!] i nieszczęsne wystawienie scen zbiorowych”. W tej ostatniej sprawie był jednak wyjątkiem, bo inni krytycy (obok wymienionych wcześniej również Władysław Prokesch w „Nowej Reformie” 1899 nr 272) zgodnie doceniło zarówno aktorstwo, jak oprawę scenograficzną (Prokesch wyróżnił szczególnie „uscenizowanie willi włoskiej w odświeżonej, znamionującej wykwintny gust kobiecy w szczegółach i umeblowaniu”).

W oparciu o niniejszy egzemplarz *Kordiana* grano do końca dyrekcji Józefa Kotarbińskiego i przez cały czas dyrekcji Ludwika Solskiego. Obsada ulegała jednak wielokrotnym zmianom, co dotyczy również postaci tytułowej, np. 29 XI 1900 roku (z okazji rocznicy powstania listopadowego), po przeniesieniu się Michała Tarasiewiczza do Lwowa, rolę Kordiana przejął Józef Sosnowski). Solski wystawił dramat w 1906 roku, na powrót z Tarasiewiczem w roli głównej (aktor z powodu problemów zdrowotnych od 1903 roku zrezygnował ze stałego angażu w teatrze, przyjmował jednak nierzadko zaproszenia na występy).

i) Uwagi: Do egzemplarza dołączony afisz z 4 III 1906, z naniesionymi odręcznie ołówkiem zmianami obsady

Opracowanie: Agnieszka Marszałek

Opis merytoryczny do egzemplarza teatralnego zdigitalizowanego w ramach projektu digitalizacyjnego Cyfrowe Arcydzieła Teatru im. Juliusza Słowackiego w Krakowie ("CATS") - etap I, **Dofinansowanego ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury w ramach zadania KULTURA CYFROWA 2021.**